

Шкуліна Людмила Володимирівна,
доктор економічних наук, доцент

ВПЛИВ ЗМІН У ВИМОГАХ МСФЗ НА СПІВСТАВНІСТЬ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Як показують попередні дослідження науковців, прийняття Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) дають більші переваги для аналітиків та забезпечують їхні прогнози надійною точністю. Наприклад, Р.Ернстбергер та Ф. Браун досліджували це для Німеччини [1], Д. Бьярд – для фірм ЄС [2]. Тобто такі переваги знаходилися серед країн із сильними інститутами із запровадження МСФЗ та правовими системами, націленими на захист інвесторів.

Крім того, під час більш детального вивчення досліджень виявлялося, що аналітики, які слідували за фірмами після прийняття МСФЗ у більш ніж одній європейській країні отримали кращі результати порівняння та прогнозованості.

На думку зарубіжних вчених, ці результати підтвердили, що гармонізація бухгалтерського обліку у вигляді широкого розповсюдження МСФЗ полегшує транскордонне порівняння фінансових даних й, у такий спосіб, знижує витрати фінансових аналітиків із різних країн.

Проте досліджений в монографії [3] методологічний вплив оновлених МСФЗ на побудову фінансової звітності дозволяє стверджувати, що пріоритет оцінки за справедливою вартістю, поява нових статей у звітах внаслідок нової методології обліку оренди та визнання прибутків та збитків суттєво ускладняють процедуру порівняння статей фінансової звітності і, як наслідок, аналізу фінансових коефіцієнтів, актуальність якого посилилася після повернення до мети фінансової звітності у Концептуальній основі – оцінки перспектив майбутніх чистих надходжень коштів підприємства.

Для того, щоб оцінити, як змінюватимуться найбільш широко використовувані фінансові коефіцієнти та, як наслідок, прогнози аналітиків, узагальнено вплив змін у правилах та концепціях МСФЗ на ті бухгалтерські показники, які використовуються при обчисленнях коефіцієнтів (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнений вплив оновлених вимог у МСФЗ на основні статті фінансової звітності

<i>Показники фінансової звітності</i>	<i>Вплив оновлень у міжнародних стандартах</i>		
	<i>МСФЗ 16</i>	<i>МСФЗ 15, МСФЗ 9, МСФЗ 17</i>	<i>МСФЗ 3</i>
<i>Необоротні активи</i>	↑	-	-

Продовження таблиці

Оборотні активи	-	↓	↓ (списання гудвілу)
Всього активи	↑	↓	↓
Чистий борг (в т. ч. фінансові зобов'язання)	↑	↓	-
Всього зобов'язання	↑	↓	-
Капітал (чисті активи)	↓	-	-
Операційний прибуток	↑	↓	-
Фінансові витрати	↑	-	-
Виручка	-	↓ (пізніше визнання)	-
Чистий прибуток до відсотків та амортизації (ЕВІТДА)	↑↑	-	-
Прибуток до оподаткування (ЕВТ)	↓	↓ (раннє визнання збитків)	↓
Чистий прибуток	↓	↓	↓
Відстрочені податки	↑	↓	-
Прибуток на акцію (EPS)	↓	↓	↓
Грошовий потік від операційної діяльності	↑	↓	-
Грошовий потік від фінансової діяльності	↓	-	-
Чистий грошовий потік	-	-	-

Примітки: ↑↑ (Суттєве збільшення), ↑ (Збільшення), ↓ (Зменшення), - (без змін).
Джерело: авторський аналіз.

У зв'язку із наведеним у табл. 1 узагальненням, практикам пропонується звернути увагу на вплив нової моделі бухгалтерського обліку за МСФЗ на найбільш вагомні фінансові коефіцієнти бухгалтерського балансу (платоспроможність та ліквідність), звіту про прибутки та збитки (рентабельність продажів, власного капіталу, або ROE, та активу, або ROA, прибуток на акцію), та звіту про рух грошових коштів (ефективність грошових потоків та покриття).

Зокрема, очікується, що більшість коефіцієнтів платоспроможності, після прийняття нових вимог міжнародних стандартів поступово підвищаться. Зокрема, у разі значного збільшення загальної суми зобов'язань та довгострокових зобов'язань коефіцієнти фінансового ризику та фінансового левериджу зростуть, особливо за рахунок зниження власного капіталу на ранніх стадіях оренди [3, див. п. 3.4]. Водночас, якщо на початку оренди власний капітал не зменшиться, що залежить від обраного способу переходу на МСФЗ 16, то протягом терміну оренди він у будь-якому разі отримає зменшення за рахунок витрат на відсотки та амортизацію ROU-активу, що призведе ще більшого підвищення коефіцієнту фінансового левериджу.

Зарубіжні експерти виділяють чотири сектори з найвищим зростанням левериджу – роздрібна торгівля (86,1%), готелі (99%), транспорт (94,7%), а

також програмне забезпечення та послуги (60,6%). До секторів із найнижчим зростанням левериджу належать банківська справа та страхування (2,6%), побутові та особисті товари (8,1%), нерухомість (9,2%) та диверсифіковані фінансові послуги (12,7%) [4, с. 19]. Прогнозується, що такі зміни в левериджі компаній вплинуть не тільки на їх структуру капіталу та боргові угоди, а й на позиції на ринку, а отже і на їхній імідж перед інвесторами та користувачами [5, с. 358].

Для коефіцієнту фінансової незалежності ймовірним є менше зростання, ніж для коефіцієнту фінансового левериджу, за рахунок скорочення сукупних активів (МСФЗ 15, МСФЗ 16) внаслідок амортизації та/або списання гудвілу (МСФЗ 3). Тобто на період переходу на нові правила обліку значного підвищення коефіцієнту незалежності не очікується, а у разі зниження власного капіталу – навіть зниження. Аналогічна ситуація прогнозується й для коефіцієнту платоспроможності, який буде знижуватися з часом та/або в разі знецінення гудвілу.

Суттєвого впливу від прийняття нових МСФЗ, як очікується, отримає чисельник коефіцієнту фінансової залежності – сукупні активи – через визнання ROU-активів (МСФЗ 16), договірних активів замість дебіторської заборгованості в менших сумах (МСФЗ 15) та/або списання гудвілу (МСФЗ 3). Водночас цей коефіцієнт прогнозується підвищитися лише на початку переходу на МСФЗ 16, оскільки подальша амортизація ROU-активів разом із меншою сумою дебіторської заборгованості згідно з договорами з клієнтами, особливо в разі наявності списання гудвілу, призведуть до вагомого його зниження. Проте, якщо на момент переходу на новий стандарт оренди суттєво знизиться власний капітал [3, див.табл. 3.6, табл. 3.7], то підвищення коефіцієнту фінансового левериджу може виявитися набагато більшим, ніж передбачається експертами.

Ще одним компонентом, на який матимуть вплив нові вимоги МСФЗ 16 та МСФЗ 15, є частина зобов'язань з оренди та договорів із клієнтами, які включені в короткострокові зобов'язання – знаменник усіх коефіцієнтів ліквідності[3]. Оскільки цей знаменник збільшиться після прийняття нового стандарту оренди, а чисельники залишаться без змін, то всі коефіцієнти поточної/абсолютної/швидкої ліквідності повинні знизитися. Проте такий прогноз щодо зниження ліквідності компенсується скороченням договірних зобов'язань під впливом МСФЗ 15. Тому більш точно можна спрогнозувати лише зниження коефіцієнту поточної ліквідності під впливом МСФЗ 3 та МСФЗ 16.

Отже, для того, щоб забезпечити правильну співставність фінансових результатів, керівникам і користувачам фінансової звітності МСФЗ важливо розуміти наслідки впливу змін у стандартах та контролювати за вчасним внесенням відповідних корективів у розрахунки фінансових коефіцієнтів. Адже в умовах існуючої у МСФЗ концепції якості управління [3, див. пп. 2.1.1] фінансова звітність нині допомагає аудиторам зробити експрес-аналіз фінансової звітності та, як зазначають дослідники [6, с. 228], на стадії планування визначити ризики та стратегію перевірки, а інвесторам –

визначити наскільки ефективним і результативним є управлінський персонал під час виконання своїх обов'язків, у тому числі захисті активів від несприятливих економічних чинників та забезпечення дотримання підприємством законів, нормативів та контрактних зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Ernstberger J., Krotter S., Stadler C. Analysts' Forecast Accuracy in Germany: The Effect of Different Accounting Principles and Changes of Accounting Principles. *Business Research*. 2008. 1(1). pp. 26-53.
2. Byard D., Li Y. And Yu Y. The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' in for mation environment. *Journal of Accounting Research*. 2011. vol 49. P. 69–96.
3. Шкуліпа Л.В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ТПК «Орхідея», 2020. 616 с. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3797610>
4. Morales-Díaz J., Zamora-Ramírez C. Effectsof IFRS 16 on Key Financial Ratios: A New Methodological Approach. *Accounting in Europe*. 2018. Vol. 15. Núm. 1. P. 11-33. 10.1080/17449480.2018.1433307
5. Fitó A., Soledad M., Neus O. Considering the effects of operating lease capitalization on key financial ratios. *Spanish Journal of Financeand Accounting*. 2013. 42:159. P. 341-369. DOI: 10.1080/02102412.2013.10779750
6. Любенко А.М., Карпачова О.В. Показники фінансової стійкості як невідемна інформаційна основа фінансової звітності за МСФЗ. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку : зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту; 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ, 2020. С. 228-229.

Шульга Світлана Володимирівна,
доктор економічних наук, професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ТЕСТУВАННЯ ЗВІТУ НЕЗАЛЕЖНОГО АУДИТОРА

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», зі змінами внесеними Законом України від 20.09.2022 року № 2597-IX, встановлює порядок організації суб'єктів аудиторської діяльності та правила проведення аудиту фінансової звітності (надалі – ЗУ № 2597)[1]. Значну увагу ЗУ № 2597 приділяє якості аудиту. Крім того, у грудні 2022 року введено в дію Міжнародний стандарт управління якістю 1, що також потребує заходів з управління якістю, як на рівні аудиторської фірми,